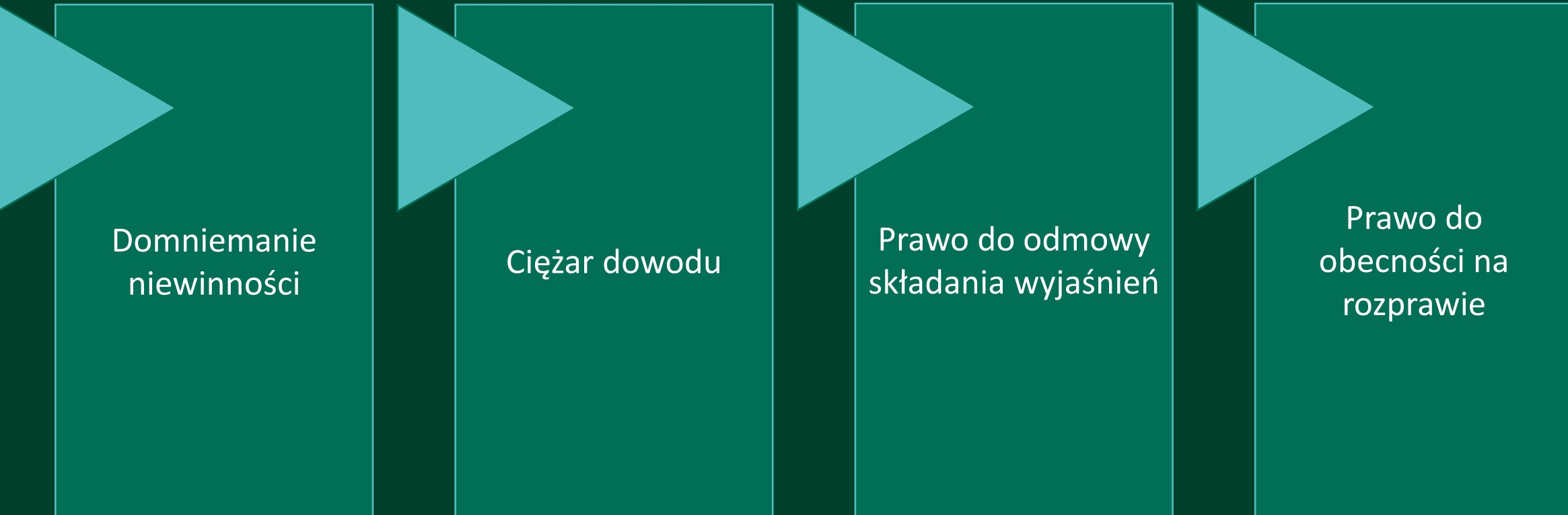

Dyrektywa 263/343 domniemanie niewinności oraz prawo do obecności na rozprawie

Plan

Domniemanie
niewinności

Ciężar dowodu

Prawo do odmowy
składania wyjaśnień

Prawo do
obecności na
rozprawie

Art. 2

Zakres dyrektywy

- ❑ Dyrektywa ma zastosowanie do osób fizycznych będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym.
- ❑ Dyrektywa nie ma zastosowania do osób prawnych.
- ❑ Ma zastosowanie na **wszystkich etapach** postępowania karnego od chwili, gdy dana osoba staje się podejrzana lub zostaje oskarżona o popełnienie czynu zabronionego, aż do uprawomocnienia się orzeczenia.
- ❑ Nie ma jednak zastosowania do środków prawnych dostępnych po zakończeniu postępowania sądowego (zob. Motyw 12 i art. 2).

Art. 3

Domniemanie niewinności

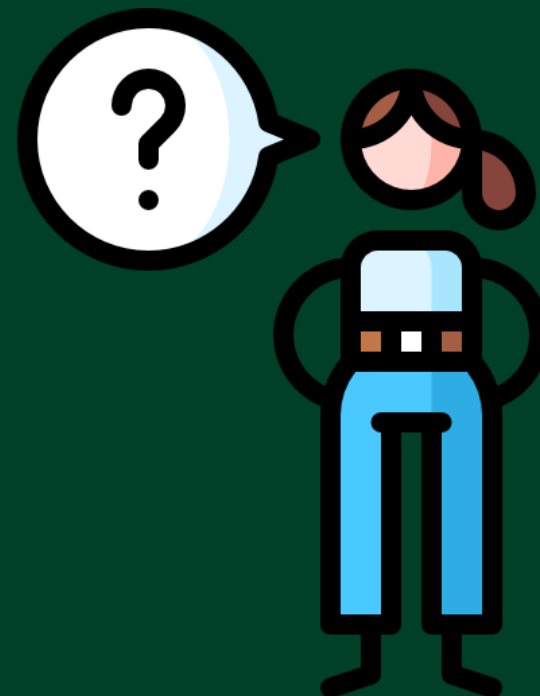
= Uważani za niewinnych do
czasu udowodnienia im winy

Domniemanie niewinności

C-467/18 – Rayonna Prokuratura Lom

Pytanie prejudycjalne:

Czy domniemanie niewinności ma zastosowanie do osoby, która w stanie niepoczytalności dokonała czynów stanowiących zagrożenie dla społeczeństwa?

Art. 3

Domniemanie niewinności

Pytanie prejudycjalne:

Czy domniemanie niewinności ma zastosowanie do osoby, która w stanie niepoczytalności dokonała czynów stanowiących zagrożenie dla społeczeństwa?

C-467/18 – Rayonna Prokuratura Lom

- ☐ Gdy po przeprowadzeniu wcześniejszego postępowania karnego ostatecznie ustalono, że osoba ta popełniła, w stanie niepoczytalności, czyny stanowiące przestępstwo, podniesienie przez prokuraturę tych okoliczności na poparcie jej wniosku o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym nie jest, jako takie, niezgodne z zasadą domniemania niewinności.
- ☐ Zasadę domniemania niewinności należy interpretować w ten sposób, że wymaga ona – w ramach postępowania sądowego dotyczącego umieszczenia w szpitalu psychiatrycznym ze względów terapeutycznych i bezpieczeństwa osób, które w stanie niepoczytalności dokonały czynów stanowiących zagrożenie dla społeczeństwa – przedstawienia przez prokuraturę dowodu na to, że osoba, co do której wnioskowano o umieszczenie w szpitalu, jest sprawcą czynów uznanych za stanowiące takie zagrożenie.

Art. 4

Domniemanie niewinności – publiczne wypowiedzi o winie

W okresie przedprocesowym organy publiczne w swoich wypowiedziach publicznych nie mogą odnosić się do danej osoby jako do winnej do czasu udowodnienia tej osobie winy w sposób zgodny z prawem.

Motyw 14

organ taki jak organ sądowy, policja lub inne organy ścigania, uczestniczący w postępowaniu karnym dotyczącym danego czynu zabronionego albo inny organ publiczny, taki jak ministrowie i inni funkcjonariusze publiczni.

Motyw 14

każda wypowiedź, której treść odnosi się do czynu zabronionego, i która pochodzi od organu

Art. 4

Domniemanie niewinności – publiczne wypowiedzi o winie

W okresie przedprocesowym organy publiczne w swoich wypowiedziach publicznych nie mogą odnosić się do danej osoby jako do winnej do czasu udowodnienia tej osobie winy w sposób zgodny z prawem.

WYJĄTKI:

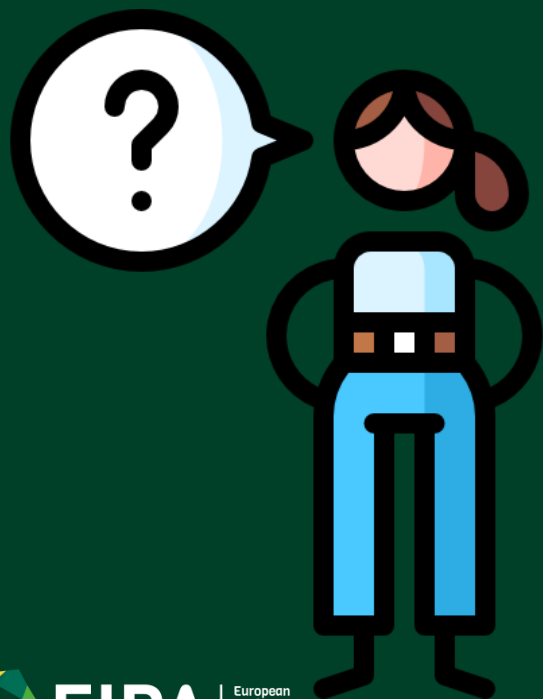
- ☐ czynności oskarżyciela, które zmierzają do wykazania winy danej osoby (np. akt oskarżenia)
- ☐ wstępne decyzje o charakterze procesowym, które są podejmowane przez organy sądowe lub inne właściwe organy i które opierają się na podejrzeniu lub obciążającym materiale dowodowym
- ☐ podawanie do wiadomości publicznej informacji o toczącym się postępowaniu karnym, gdy jest to bezwzględnie konieczne z powodów związanych z postępowaniem przygotowawczym w sprawie karnej lub interesem publicznym, np. nadawanie materiałów wideo dotyczących osób zbiegłych uznanych za stanowiących bezpośrednie zagrożenie dla ogółu społeczeństwa

Art. 4

Domniemanie niewinności – publiczne wypowiedzi o winie

Pytanie prejudycjalne:

A co z wypowiedziami organów publicznych skierowanymi przeciwko osobom trzecim w równoległym postępowaniu karnym?

C-377/18 AH

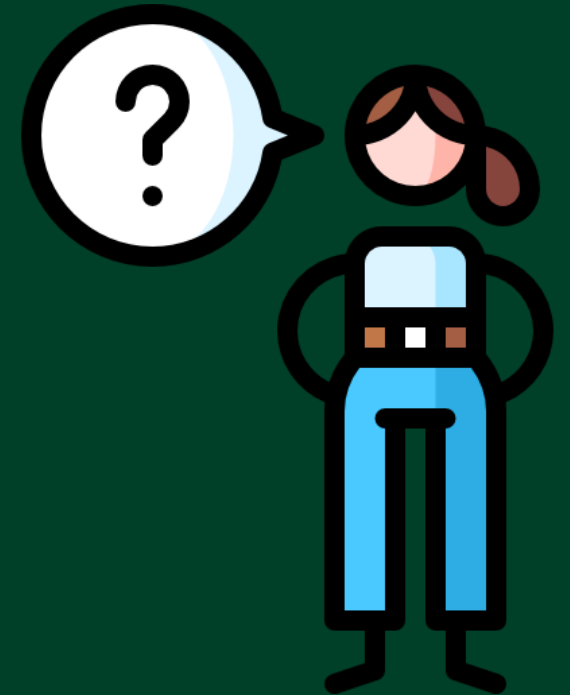
Art. 4 ust. 1 należy interpretować w ten sposób, iż nie stoi on na przeszkodzie temu, by ugoda, w której oskarżony przyznaje się do winy w zamian za obniżenie kary, która to ugoda powinna zostać zatwierdzona przez sąd krajowy, wymieniała wyraźnie jako współsprawców danego przestępstwa nie tylko tego oskarżonego, lecz także innych oskarżonych, którzy nie przyznali się do winy i przeciwko którym toczy się odrębne postępowanie karne, pod warunkiem, że

1. informacja ta jest niezbędna do dokonania kwalifikacji odpowiedzialności prawnej oskarżonego, który zawarł wspomnianą ugodę,
2. ugoda ta wskazuje wyraźnie, że przeciwko tym pozostałym oskarżonym toczy się odrębne postępowanie karne i że ich wina nie została stwierdzona zgodnie z prawem.

Domniemanie niewinności

Pytanie prejudycjalne:

Oskarżony lub podejrzany został tymczasowo zatrzymany z uwagi na istnienie „uzasadnionych podstaw”, aby przypuszczać, że popełnił on przestępstwo w świetle prawa krajowego. Czy wstępna decyzja o charakterze procesowym narusza zasadę domniemanie niewinności przewidzianą w art. 3 i 4?

Artykuły 3 i 4

Domniemanie niewinności

C-310/18 - Milev

- ❑ Art. 4 i Motyw 16 dyrektywy dopuszczają system, w którym sąd krajowy zmuszony jest wydać uzasadnioną decyzję dotyczącą zasadności podejrzeń lub przedstawionych dowodów, pod warunkiem, że podejrzany nie jest w niej przedstawiany jako osoba winna.
- ❑ uwzględniając minimalny charakter harmonizacji zamierzonej w dyrektywie 2016/343, nie można jej interpretować jako instrumentu kompletnego i wyczerpującego, który miałby na celu określenie wszystkich przesłanek wydawania postanowień o tymczasowym aresztowaniu.

C-8/19 PPU - RH

- ❑ Art. 4 i 6 dyrektywy 2016/343 szeroko wyłączają tymczasowe aresztowanie z zakresu stosowania dyrektywy. W związku z powyższym prawo wtórne Unii nie określa żadnych konkretnych zasad dotyczących sposobu weryfikacji zgodności z prawem tymczasowego aresztowania, tj. nie mówi, w jakim zakresie sąd krajowy zobowiązany jest do wyważenia przedstawionych mu dowodów obciążających i odciążających ani uzasadnienia poprzez rozstrzygnięcie w przedmiocie zarzutów obrońcy danej osoby. W orzeczeniu tym nie można przedstawić aresztowanej osoby jako winnej.

Art. 5

Sposób przedstawienia podejrzanych i oskarżonych

1. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki dla zapewnienia, aby podejrzani i oskarżeni nie byli przedstawiani, w sądzie lub publicznie, jako winni poprzez stosowanie środków przymusu fizycznego.
2. Ust. 1 nie stanowi przeszkody dla zastosowania przez państwa członkowskie środków przymusu fizycznego koniecznych z uwagi na okoliczności konkretnej sprawy, związane z bezpieczeństwem lub uniemożliwieniem podejrzanym lub oskarżonym ucieczki lub kontaktu z osobami trzecimi.

Art. 6

Ciężar dowodu spoczywa na oskarżeniu

- ❑ z zastrzeżeniem obowiązków sędziego lub właściwego sądu w zakresie poszukiwania zarówno dowodów obciążających, jak i uniewinniających,
- ❑ z zastrzeżeniem prawa obrony do przeprowadzenia dowodów zgodnie z obowiązującym prawem krajowym

C-653/19 PPU - DK

Pytanie prejudycjalne:

Czy ciężar dowodu powinien spoczywać na podejrzanym, gdy obrona wnosi o uchylenie tymczasowego aresztowania?

W dyrektywie rozróżniono orzeczenia sądowe rozstrzygające o winie, które wydawane są nieodzwrotnie po przeprowadzeniu procesu karnego, od innych aktów proceduralnych, takich jak czynności oskarżyciela i wstępne decyzje o charakterze procesowym.

Ciężar dowodu powinien być ograniczony do orzeczeń sądowych rozstrzygających o winie lub niewinności oskarżonego lub podejrzanego.

Z zakresu stosowania art. 6 wyłączone zostały postanowienia o tymczasowym aresztowaniu w postępowaniu przygotowawczym.

Art. 7

Prawo do nieskładania wyjaśnień i prawo do nieobciążania samego siebie

Korzystania przez podejrzanych i oskarżonych z prawa do nieskładania wyjaśnień i z prawa do nieobciążania samego siebie nie wykorzystuje się przeciwko nim i nie uznaje za dowód popełnienia danego czynu zabronionego.

Kluczowy element prawa
do rzetelnego procesu

Ochrona wolności podejrzanych lub oskarżonych do
podjęcia decyzji o składaniu lub nieskładaniu wyjaśnień

WYJĄTKI:

gromadzenie przez właściwe organy materiału dowodowego, który można
zgodnie z prawem uzyskać przy zastosowaniu przewidzianych prawem środków
przymusu i który istnieje niezależnie od woli podejrzanych lub oskarżonych.

Motyw 5

Podczas przesłuchań nie należy
zmuszać podejrzanych i
oskarżonych do przedstawienia
dowodów lub dokumentów
bądź dostarczenia informacji,
które mogą prowadzić do
samooskarżenia.

Art. 7

Prawo do nieskładania wyjaśnień i prawo do nieobciążania samego siebie

C-467/19 Spetsializirana prokuratura

Art. 7 ust. 4 dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że nie reguluje on kwestii tego, czy zatwierdzenie przez sąd ugody w sprawie zastosowania uzgodnionej kary, zawartej między oskarżonym o przynależność do grupy przestępczej a prokuratorem, może być uzależnione od warunku wyrażenia zgody na zawarcie tej ugody przez pozostałych oskarżonych o przynależność do tej grupy przestępczej.

Art. 8

Prawo do obecności na rozprawie

NIE jest to prawo bezwzględne

Dopuszczalne postępowanie w trybie zaocznym, jeśli (zob. pkt. 2):

- ☐ podejrzanego lub oskarżonego powiadomiono we właściwym czasie o rozprawie i o konsekwencjach niestawiennictwa LUB
- ☐ jeśli podejrzany lub oskarżony, którego powiadomiono o rozprawie, jest reprezentowany przez umocowanego obrońcę, wybranego przez tego podejrzanego lub oskarżonego lub wyznaczonego z urzędu.

Jeśli nie ma możliwości spełnienia tych warunków, ponieważ nie da się ustalić miejsca pobytu podejrzanego lub oskarżonego, państwa członkowskie mogą postanowić, że orzeczenie może jednak zostać wydane i wykonane.

W takim przypadku państwa członkowskie informują podejrzanego lub oskarżonego o przysługujących mu prawach zgodnie z **artykułem 9**.

Art. 8

Prawo do obecności na rozprawie

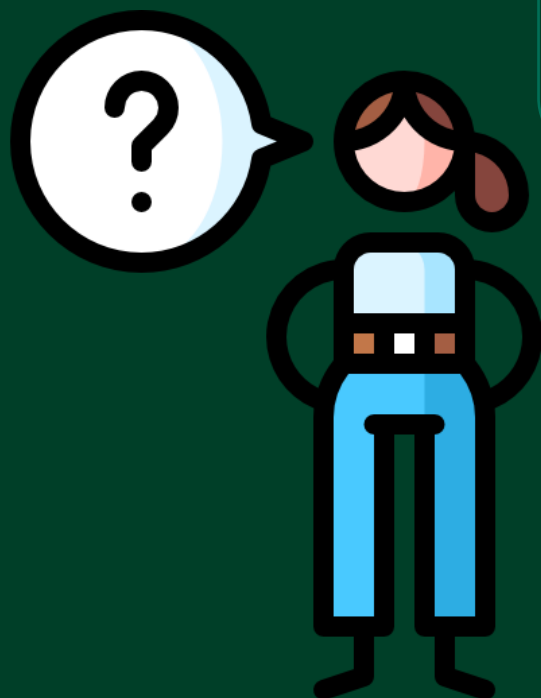
Pytanie prejudycjalne:

Czy dopuszczalne jest przekształcenie prawa oskarżonego do obecności na rozprawie w jego obowiązek procesowy?

C- 420/20 - HN

Pytanie prejudycjalne:

Czy dopuszczalne jest ograniczenie prawa oskarżonego do obecności na rozprawie na mocy prawa krajowego uregulowania umożliwiającego orzeczenie zakazu wjazdu?

Prawo do obecności na rozprawie

- ❑ Prawo do obecności na rozprawie należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ono na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu przewidującemu obowiązek obecności na rozprawie podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym.
- ❑ Art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego zezwalającemu na prowadzenie rozprawy pod nieobecność podejrzanego lub oskarżonego, w sytuacji gdy znajduje się on poza tym państwem członkowskim i nie ma możliwości wjazdu na jego terytorium ze względu na zakaz wjazdu wydany wobec niego przez właściwe organy tego państwa członkowskiego.

C- 420/20 - HN

Art. 9

Prawo do wznowienia postępowania

lub innego środka prawnego, który umożliwia ponowne rozpoznanie sprawy co do jej istoty, w tym ocenę nowych dowodów, i który może prowadzić do uchylenia pierwotnego orzeczenia.

- ☐ w sytuacji gdy podejrzani lub oskarżeni nie byli obecni na swojej rozprawie, a warunki określone w art. 8 ust. 2 nie zostały spełnione.
- ☐ Państwa członkowskie zapewniają takim podejrzanym i oskarżonym prawo do obecności i skutecznego udziału, zgodnie z procedurami określonymi w prawie krajowym, oraz do korzystania z prawa do obrony.

Art. 9

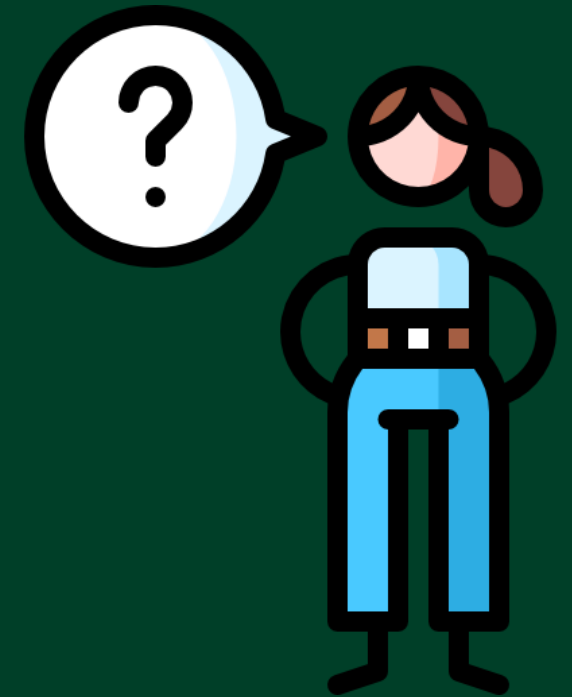
Prawo do wznowienia postępowania

C-688/18 TX i UW

Pytanie prejudycjalne:

Czy prawo oskarżonego do obecności na rozprawie zostaje naruszone, gdy jedną z rozpraw w sprawie karnej przeprowadzono pod nieobecność oskarżonego, a oskarżony został prawidłowo wezwany i powiadomiony o konsekwencjach swojego niestawiennictwa na rozprawie oraz był reprezentowany na rozprawie przez wybranego adwokata – w następujących wypadkach:

- ☐ oskarżony zdecydował jednoznacznie nie stawić się na jednej z rozpraw przeprowadzanych w ramach jego procesu lub
- ☐ oskarżony nie stawił się na jednej z tych rozpraw z przyczyn od niego niezależnych, o ile po tej rozprawie został powiadomiony o dokonanych pod jego nieobecność czynnościach i przy pełnej znajomości faktów podjął decyzję, w której oświadczył, albo że nie będzie się powoływać na swoją nieobecność w celu zakwestionowania zgodności z prawem tych czynności, albo że wyraża wolę udziału w tych czynnościach, co skłoniło sąd krajowy, do którego wniesiono sprawę, do powtórzenia owych czynności, w szczególności poprzez przeprowadzenie dodatkowego przesłuchania świadka, w którym to przesłuchaniu oskarżony miał możliwość pełnego uczestniczenia.

Art. 9

Prawo do wznowienia postępowania

C-688/18 TX i UW

- ❑ Dyrektywy nie można interpretować – w świetle minimalnego charakteru zamierzonego w niej celu polegającego na harmonizacji – jako instrumentu kompletnego i wyczerpującego
- ❑ prawo do obecności na rozprawie wywodzi się z prawa do rzetelnego procesu sądowego
- ❑ *„podmiot prawa może zasadnie wymagać „wysłuchania”, a także skorzystania w szczególności z możliwości ustnego przedstawienia argumentów na swoją obronę, wysłuchania zeznań go obciążających, przesłuchiwanie świadków i zadawania pytań”*
- ❑ *„nie uniemożliwiają dobrowolnego zrzeczenia się przez daną osobę, wyraźnie lub w sposób dorozumiany, gwarancji rzetelnego procesu. Jednakże zrzeczenie się prawa do uczestniczenia w rozprawie musi zostać wykazane w sposób jednoznaczny i powinno mu towarzyszyć minimum gwarancji odpowiadających jego znaczeniu. Ponadto nie może mu stać na przeszkodzie żaden ważny interes publiczny”*

Art. 10

Środki naprawcze

1. Państwa członkowskie zapewniają podejrzanym i oskarżonym skuteczny środek naprawczy na wypadek naruszenia praw przysługujących im na mocy niniejszej dyrektywy.
2. Z zastrzeżeniem krajowych przepisów i systemów dotyczących dopuszczalności dowodów państwa członkowskie zapewniają, aby przy ocenie oświadczeń składanych przez podejrzanym lub oskarżonym lub przy ocenie dowodów uzyskanych z naruszeniem ich prawa do nieskładania wyjaśnień lub prawa do nieobciążania samego siebie przestrzegane były prawo do obrony i rzetelność postępowania.

EIPA

European
Institute of
Public
Administration

